

in epistolam II. ad Corinthios. V.

natura humana huiusmodi peccati sequētia deponit: tūc dicit renouari. Que quidē depositio hic incipit in sanctis sed perfecte psumabit in patria. Hic em̄ deponit vetustas culpe. nā spiritus deponit vetustate peccati et subijcit nouitati iusticie. Hic intellectus deponit errores et assumit nouitate veritatis et fm hoc is qui intus est homo scz aīa renouat. **Ephe. 4.** Renouamini in spiritu mētis vestre. Sed in patria tollet etiā vetustas pene. Unde ibi erit cōsummata renouatio. **ps.** Renouabit vt aqle etc. Sed quia sancti quottidie pficiūt in puritate cōscientie: et in cognitione diuinor. ideo dicit. De die in diē. **ps.** Ascensiones in corde suo. Sic ergo patria est inuincibilis: qz renouat de die in diē. Terciu principale sed huius patiētie causa est recogitatio premij: que est efficacissima: qz fm Gregorij recogitatio pmij diminuit vim flagelli. Et hoc est qd dicit: **Id em̄ qd etc.** quasi dicat. Nihil sunt tribulationes qz hic patimur: si respiciat ad gloriā: quā ex eis psequimur. Unde cōparat statū sanctorū qui sunt in vitā ista ad statū eorū qui sunt in patria. et ponit quōsqz in vtroqz statu: cōre spondētia sibi inuicē. Nā primo status istius vite in scis est status quantū in se est paruus et quasi imperceptibilis. Unde dicit. **Id id est minimū. Esa. 54.** Ad pūctū in modico dereliqui te. Item trāstozū. Unde dicit. **In pūct. i.** In vita ista: que est in afflictionibus et erūnis. **Job. 7.** Militia est vita hominis etc. Item tps breuitas. Unde dicit momentaneū. **Esa. 54.** In momento indignatiōis abscōdi faciem meā pāsuper a te etc. Nam totū tempus huius vite cōparatū ad eternitatē nō est nisi sicut momentū. Item est leuis. Unde dicit leue. **Mat. 23.** licet. S. primo dicat. Graui sumus supra modū. qz scz graue est corpori: tamē spiritui caritate seruētū leuissimū est. **Aug.** Oīa grauiā et imania facilia et ppe nulla facit amor. Itē est penosus et ideo dicit. **Tribulatiōis. Mich. 7.** Iram dñi portabo etc. Sed quantū ad statū beatitudinis ponit quōsqz. qz contra hoc qd dicit **Id ponit supra modū id est supra mēsurā. Sed cōtra. Mat. 16.** Reddet vnicuiqz iuxta opa sua. Non ergo supra mēsurā. Respondeo dicendū est qz ly sed nō designat equalitatē qritatis vt scz qritum quis meruit tantū premij sed designat equalitatē pportiois vt scz qui plus premij accipiat. Item ptra id qd dicit. **In pūcti ponit. In sublimitate. i.** in statu sublimi absqz pcuratiōe. **Esa. 58** Sustollas te super altitudinē nubū etc. **Cōtra id qd dicit momentaneū ponit eternū. Esa. 35.** Leticia sempiterna super capita eorū etc. **Cōtra hoc qd dicit leue: ponit pōdus.** Et dicit pondus ppter duo. Pondus em̄ inclinā et trahit ad motū suū que subsunt sibi. Sic gloria eterna erit tāta qz totū hominē facit gloriosus et in anīa et in corpe nihil erit in hoīe quod nō sequat impetū glorie. Vel dicit pondus ppter pcciositatē. Nam pcciosa solū ponderari cōsueuerūt. **Cōtra hoc qd dicit tribulatiōis ponit. Glorie.** vt hoc qz dicit glorie potest esse cōmune ad aliā quattuor que de statu patrie dicunt. Hoc vero qz dicit tribulatiōis ad quattuor que de statu presentis vite dicta sunt. **Operat supra id scz qz tribulatiōes patimur.** nā hec sunt causa et meritū quare deus istam gloriā nobis cōferat. Est ergo sanctorū patientia inuincibilis: eorū remuneratio ineffabilis. sed remuneratiōis eorū recōpēratio recta et delectabilis. Unde dicit. **Non cōtemplatiōis nobis etc.** Quasi dicat. **Li** cet hec que speramus sint futura et interim corpe nostrū corrupat: nihilominus tamen renouamur: qz nō attendimus ad ista temporalia. sed ad celestia. Et hoc est qd dicit. **Operat in nobis pondus glorie: nobis dico nō cōtemplatiōis id est nō attendentibus ad ea que videntur id est ad terrena sed ad ea que non vident scz celestia. Phil. 3.** Que retro sunt obliuiscēs etc. **1.** Corinth. 2. **Oculus non vidit etc.** Et quare celestia ptemplamur: qz

ea que vident id est terrena sunt temporalia et trāstozia. ea autem que non vident scz celestia sunt eterna. **Esa. 49.** Salus autē mea in sempiternū erit.

Incipit capitulū quintū.

Primo autē quoniā si terrestris domus nostra huius habitatiōis dissoluatur: qz edificatiōe ex deo habem⁹ domū nō manufactā: sed eternā in celis. Nā et in hoc ingemiscim⁹ habitatiōe nostrā que de celo est supindui cupientes: si tamē vestiri nō nudi inueniamur. Nā et qui sumus in hoc tabernaculo: ingemiscim⁹ grauari. eo qz nolum⁹ expoliari sed su puestiri: vt absorbeat qd mortale est a vita.

Postqz apostolus cōmendauit ministeriū noui testamenti et quantū ad dignitatē et quantū ad vsum: cōsequenter hic cōmendat illud quantū ad premij: licet de premio qz tus ad aliquid aliqualiter et incōplete supra tractauit. hic tamen de hoc complete tractat. **Circa qd tria facit.** Primo em̄ agit de premio. Secūdo vero de preparatiōe et premij susceptione ibi. Et ideo cōtendimus sine etc. Tercio vero de causa vtriusqz scz preparatiōis et premij qd expectat ibi. Omnia autē ex deo qui recōciliat etc. **Circa pmiū duo facit.** Primo ponit premij qd expectat. Secūdo exprimit desiderij premij expectati. ibi. Nā in hoc ingemiscim⁹ etc. Sed quia premij quod expectat est inestimabile scz gloria celestis et ideo dicit. **Scimus quoniā etc.** quasi dicat fm glo. Vere operat in nobis pondus glorie quia in corpōib⁹ erit hec gloria nō tantū in aīab⁹. Enim id est quia scim⁹ id est certi sumus: qz iam habem⁹ in spe quoniā si terrestris domus nostra id est corpe. Homo em̄ vt dicitur est dicit mens cū sit principalis in hōmine. que quidē mens se habet ad corpus sicut homo ad domū. Sicut em̄ destructa domo nō destruit hōmo eam inhabitā sed manet: sic destructo corpe nō destruit mens seu ania rationalis sed manet. Corpus ergo terrestrē dicit domus habitatiōis id est in qua habitam⁹. **Job. 4.** Qui habitāt domos luteas etc. **Dissoluat id est destruat.** Scimus in qz qz habemus edificatiōe id est edificij ex deo: id est paratū a deo. Edificij dico domū nō manufactā id est non opere hominis nec opere nature sed corpus incorruptibile qd assumemus. qd quidē non est manufactū quia incorruptibilitas in corpōibus nostris puenit solū ex operatiōe diuina. **Phil. 3.** Reformabit corpus humilitatē nostrē etc. **Domū eternā.** id est domū ab eterno nobis preparatā. **Esaie. 33.** Tabernaculū quod nequāqz destruet in celis. **Mat. 5.** Merces vestra copiosa est in celis. Nā autem cōmutatiōe vt scz p terrestrī domo habeat celestē desiderabat **Job dicit. 14.** Lunctis diebus qbus nūc milito expositio est fm glo. sed tamē nō est fm intellectū apostolicū nec precedētibus nec sequētibus cōcordat. Nā ipse cū habeat vnā materiā continuā de qua loquit non interponit aliā. Et ideo videam⁹ quid intendat aplos dicere. Sciendū est autē qz aplos vult hic ostendere qz sancti rationabiliter sustinēt tribulatiōes: ex quibus vita presentis corrumpit. quia ex hoc statim pueniūt ad gloriā nō ad gloriosū corpus vt dicit in glo. Et ideo dicit. **Ideo sustinimus em̄ id est quia scimus id est p certo habem⁹ quoniā si terrestris domus nostra huius habitatiōis id est corpus dissoluat id est corrupat per mortē: habemus statim non in spe sed in re meliōrē domū scz edificatiōe domus**

Explanatio sancti Thome

non manufacta id est gloria celestis non corpus gloriofum. De hac autem domo dicit Job. 14. In domo patris mei mansiones multe sunt etc. Que quidem est ex deo non manufacta quia gloria eterna est ipse deus. ps. Esto mihi in deum protectorem et in domum etc. Et eterna ad litteram quia ipse deus est eternus. In celis. i. in excelsis quia statim corrupto corpore anima sancta consequitur hanc gloriam non in spe sed in re. Si ergo premium sanctorum est admirabile et desiderabile: quia gloria celestis est et ideo consequenter subiungit desiderium sanctorum ad ipsum premium dicens. Nam in hoc ingemiscimus etc. Ubi tria facit. Primo exprimit desiderium gratie ad premium ipsum. Secundo ostendit quod desiderium gratie retardat ex desiderio nature ibi. Nam et qui sumus in tabernaculo etc. Tertio ostendit quomodo desiderium gratie vincit desiderium nature ibi. Audetes igitur etc. Sed desiderium gratie est cum feruore. Nam in hoc ingemiscimus etc. quasi dicat hec est vera probatio quod habemus domum non manufactam quod si desiderium nature non est frustra multominus desiderium gratie frustra est. Ad igitur nos habeamus feruentissimum desiderium gratie de gloria celestis: impossibile est quod sit frustra. et hoc est quod dicit. Ingemiscimus. i. in gemendo desideramus in hoc seculo desiderio retardati. ps. Deu mihi quia incolamus etc. In hoc enim quod cupientes sumus. i. cupimus superinduationem nostram. i. fructum glorie que de celo est. i. celestis que dicitur habitatio quod in ipsa gloria sancti habitant sicut in suo consolatorio. Mar. 2. 5. Intra in gaudium domus tui. Per hoc autem quod dicit superindui dat intelligere quod illa domus celestis de qua supra dixerat non est aliquid ab homine separatum sed aliquid homini inherens. Non enim dicitur homo induere domum sed vestimentum. domum autem dicitur aliquid inhabitare. Hec ergo duo coniungit dicens superindui habitacionem per quod ostendit quod illud desiderium est aliquid inherens quod induit. et aliquid continens et excedens quod inhabitat. Sed quia non simpliciter dixit indui sed superindui ratione sui dicitur dicens: Si tamen vestiti et non nudi inueniamur. Quasi dicat si anima indueret habitacionem celestem quod non exeret habitacionem terrenam. i. non corrumpere corpus nostrum per mortem sed celestem adeptio illius habitacionis esset superinductio. Sed quod oportet quod euacuetur habitacione terrena ad hoc quod induat celestem non potest dici superinductio sed inductio simplex. Et ideo dicit. Si tamen vestiti et non nudi inueniamur. Quasi dicat. superinduemur quidem si inueniremur induti et nudi. Modus enim non dicitur superindui sed indui tantum. Glo. vero aliter exponit de vestimento spirituali dicens. Cupimus superindui quod vtiq; fiet tamen hac condicione si nos inueniamur vestiti scilicet virtutibus et non nudi scilicet virtutibus. De istis vestibus dicit Col. 3. In duitate vos sicut electi dei etc. Quasi dicat. Nullus ad illam gloriam perueniet nisi habeat virtutes. que quidem expositio non videtur concordare intentioni apostoli. Sic ergo desiderium gratie feruet ad premium. sed tamen retardat a desiderio nature quod ostendit cum dicit. Nam dum sumus in tabernaculo isto etc. Ubi primo ponit conditionem desiderij naturalis. Secundo ostendit quod etiam hic status desiderij naturalis est a deo ibi. Qui autem efficit nos etc. Condicio autem desiderij est naturalis retardans desiderium gratie. quia vellemus inueniri vestiti et non nudi id est ita vellemus quod anima perueniret ad gloriam quod corpus non corrumpere per mortem. Cuius ratio est quia naturale desiderium inest anime esse vniuersam corpori alias mors non esset penalis. Et hoc est quod dicit. Nam nos qui sumus in tabernaculo. id est qui habitamus in isto mortali corpore. 2. Petri. 1. Scio quod velox sit depositio tabernaculi mei. Ingemiscimus id est inuis in corde. non solum extra in voce gemimus. Esa. 59. Et colube mediantes gememus quia durus est cogitare mortem. et tamen gratia quasi aliquo existente contra desiderium nostrum eo quod non

possumus peruenire ad gloriam nisi deponamus corpus quod est ita contra naturale desiderium ut dicit Aug. Nec ipsa senectus a petro timore mortis auferre potuit. Et ideo dicit. Et quod nolumus spoliari scilicet tabernaculo terreno. sed superuenire gloria supercelesti. Vel finis glorie corpore gloriofo. Sed quia posset videri indecens quod corpus ex vna parte esset corruptibile ex sui natura si non fuisset ante dissolutum et ex parte glorie esset gloriofum. subdit modum quomodo fieri vellet dicens. Et absorbeat: quod mortale est etc. Quasi dicat. Non sic superuenire volumus quod corpus remaneat mortale: sed ita quod gloria auferat ex toto corruptionem corporis absque corporali dissolutioe. Et ideo dicit. Absorbeat quod mortale est. i. ipsa corruptio corporis a vita scilicet glorie. 1. corint. 15. Absorpta est mors in victoria tua etc.

Lectio secunda.

Qui autem efficit nos in hoc ipsum deus qui dedit nobis pignus spiritus Audentes igitur semper et scientes: quomodo dum sumus in hoc corpore peregrinamur a deo. Per fidem enim ambulamus et non per spem. Audemus autem et bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore et presentes esse ad deum et ideo contendimus siue absentes siue presentes placere illi. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal christi. ut referat unusquisque propria corporis prout gessit: siue bonum siue malum.

Hic ostendit auctorem supernaturalis desiderij de habitacione celestis. Causa enim naturalis desiderij quod volumus expoliari est quia scilicet anima naturaliter vnici corpori et e contrario Sed hoc quod celestis inhabitacione superindui cupiamus non est ex natura sed ex deo. Et ideo dicit. Qui autem efficit nos in hoc etc. Quasi dicat. Solum superinduere celestem habitacionem ita tamen quod non spoliemur terrena et tamen hoc ipsum quod volumus sic superuenire efficit in nobis deus. Phil. 2. Deus est qui operatur in nobis etc. Cuius ratio est quia qualibet natura consequitur appetitus conueniens sibi sue nature. sicut graue naturaliter tendit deorsum et appetit tibi quiete. Si autem sit appetitus alicuius rei supra naturam suam illa res non mouet ad illam sine naturaliter sed ab alio quod est supra naturam suam. Constat autem quod perfrui celestem gloriam et videre deum per essentiam licet sit rationalis creature est tamen supra naturam ipsius. non ergo mouet rationalis creatura ad hoc desiderandum a natura. sed ab ipso deo qui in hoc ipsum efficit nos etc. Sed quomodo hoc efficit subdit dicens. Qui dedit pignus etc. Circa quod sciendum est quod deus efficit in nobis naturalia desideria et supernaturalia. Naturalia quidem quando dat nobis spiritum naturalem conuenientem nature humane. Gen. 1. Inspirauit in faciem eius etc. Supernaturalia vero dat quando infundit in nobis spiritum naturalem spiritum sanctum. Et ideo dicit. Dedit nobis pignus spiritus id est spiritum sanctum causante in nobis certitudinem huius rei quam desideramus impleri. Ephe. 1. Signati estis spiritu promissionis sancto etc. Dicit autem pignus. quia pignus debet tantum valere quantum valet res pro qua ponit. sed in hoc differt a re. pro qua ponit. quod plenius iure possidet res quam habet pignus quod res possidet ut quid suum. pignus vero seruatur et tenetur quasi pro certitudine rei habende. Ita est de spiritu sancto quod spiritus sanctus tantum valet quantum gloria celestis. sed differt in modo habendi quia nunc habemus eum quasi ad certitudinem prequod illam gloriam. In patria vero habebimus ut rem iam nostram et a nobis

in epistolam II. ad Corinthios. v.

possessam. Tunc enim habebimus perfecte: modo imperfe-
cte. Sic ergo retardat desiderium gratie a desiderio nature
Sed nūquid impedit? Non: sed desiderium gratie vincit.
Et hoc est quod dicit. Audentes igitur etc. Quasi dicat. Duo
desideria sunt in sanctis. Unum quo desiderat celestem hira-
tionem. aliud quo nōlūt expoliari. Et si hec duo essēt cōpos-
sibilia nō essēt tria et vñ nō retardaret ab alto. S; apłs
ōndit ea esse incōpossibilia et oportet quod vñ vīcat alter.
Unde circa hoc tria facit. Primo enim ostendit incōpossi-
bilitatē victorū desideriorū. Secūdo interponit quandā pro-
bationē ibi. Per fidem enim etc. Tercio ostendit quod horū
vincat ibi. Audemus autē etc. In cōpossibilitatē ostendit cui
dicit. Audentes igitur semper etc. Audere pprie est immi-
scere se in pericula mortis et nō cedere ppter timorē. Vi-
cet autē sancti naturaliter timeāt mortem. tamen audent
ad pericula mortis et nō cedūt timore mortis. Proverb.
28. Justus quasi leo cōfidens. Eccl. 4.8. In diebus suis
nō pertimuit principē. Et scientes scz sum? hoc quod cō-
firmat in nobis audaciā vt pro xpō mori nō timeamus.
quomā dū sum? in hoc corpore mortali peregrinamur. i.
elongamur a deo. ps. Deu mihi quia incolatus meus etc.
Peregrinamur in q̄ quia sum? extra patriā nostrā qui de-
us est. alias nō diceremur peregrinari ab eo. Et hoc non
est ex natura nostra: sed ex eius gratia. Quā autē peregrina-
mur a dño probat cui dicit. Per fidem enim ambulam? id
est. pcedimus in vita ista per fidem et non per speciem. i. nō
p perfectā visionē. Fidei enim verbū est sicut lucerna qua
illuminamur ad ambulandū in vita ista. ps. Lucerna pe-
dibus meis verbū tuū etc. In patria autē nō erit hmoi lus-
cerna. quia ipsa claritas dei id est ipse deus illuminabit il-
lam. Et ideo tūc per speciem. i. per essentiā videbimus eū.
Dicit autē. Per fidē ambulamus. qz fides est de nō visis
Est enim fides substantia sperandarū rerū argumentū nō ap-
parentiū vt dicit Heb. 11. Quid autē anima corpi mortis
li vnū non videt deū per essentiā. Exo. 33. Non videbit
me homo etc. Unde inquantū assentim? credēdo hijs que
nō videmus dicimur ambulare per fidē et non per speciem.
Sic ergo patet et duorū desideriorū incōpossibilitas qz nō
possumus cū hoc corpore superindui celestē habitacionē et
pbario hui? qz per fidē ambulamus. Sequit̄ sequen-
ter victoria vni? desiderij de duobus scz desiderij gratie
cū dicit. Audemus etc. Et debz refumi sciētes supra post-
tū qz littera suspensua est. vt dicat sic. Hoc inq̄ sciētes
quia dū sumus in hoc corpore. Audemus et bonā volun-
tatē habemus. Duo dicit quorū vñ importat repugnanz-
tiā quā habet in volendo que fit per timorē mortis. Vbi
enim non est timor non est audacia. Nā ex appetitu nature
surgit timor mortis. ex appetitu grē surgit audacia Ideo
dicit. Audem? Aliud importat imperfectionē apūm in
desiderādo. quia nisi bene desideraret nō vinceret timor
mortis cū sit valde naturalis. Et ideo nō solū oportet au-
dere sed bonā voluntatē habere. i. cū gaudio velle. Vi-
cet enim fm philosophū in actu fortitudinis nō requirat gau-
diū ad perfectionē virtutis sicut in alijs virtutib? sed so-
lum nō tristari. tamen qz fortitudo sanctorū perfectior est.
non solū nō tristat in periculis mortis sed etiā gaudet.
Phil. 1. Habens desiderij dissolui etc. Sed qd audem?
Magis peregrinari a corpore id est remoneri a corpore per
corpis dissolutionē quod est cōtra desiderij nature et pres-
sentes esse ad dñm id est ambulare per speciem quod est de-
siderij gratie. Hoc desiderabat. ps. qui dicebat. Sitiuit
aia mea ad deū vltū etc. Et nota qz hic cōcludit eadē duo
q̄ proposuit in principio. s. Secūdo scz qz si terrestris dom?
nostra huius habitatiōis dissoluat qz idē est quod hic dicit.
peregrinari a corpore et qz habemus habitacionē in celis
nō manufactā et hoc quod idē est pntes esse ad deū. Cō-

futatur per hec verba error dicentium animas sanctorū dece-
dentium non statim post mortē deduci ad visionē dei et eius
presentiā. sed morari in quibusdā mansionib? vsqz ad diē
iudicij. Nam frustra sancti auderēt et desiderarent p̄es-
grinari a corpore si non essent presentes ad deū. Et ideo dis-
cendū est qz sancti statim post mortē vident deū per essen-
tiā et sunt in celesti mansionē. Sic ergo patet qz premiū quod
sancti expectāt est inestimabile. Sequit̄ de preparatio-
ne ad premiū que fit per pugnā contra temptatiōes et per
exercitiū bonorū operū. Et hoc est quod dicit. Ideo cōtendū
mus etc. Preparant autē sancti ad hoc premiū tripliciter.
scz placēdo deo. Secūdo p̄ficiendo primo ibi. Sciētes au-
tem timorē dei. Tercio abdicādo a se carnales affectus.
ibi. Itaqz nos etc. Deo autē placent resistendo malis. Et
ideo dicit. Ideo qz scz totū desiderij nostrū est qz simus p̄-
sentes deo. Cōtēdimus id est cū conatu nitimur seu stu-
demus cū pugna et lucta cōtra temptatiōes dyaboli car-
nis et mundi. Luce. 13. Cōtēditē intrare per angustā por-
tam etc. Placere illi scz deo ad quē desideram? esse pres-
sentes. et hoc siue absentes siue p̄sentes illi sumus. qz nō
studeamus ei placere in vita ista dū sumus absentes. non
poterim? ei placere nec esse ei p̄sentes in alta vita. Sap.
4. Placēs deo factus dilectus etc. Cōsequēter cū dis-
cit. Dēs enim nos manifestari oportet etc. subdit causā qua
re sancti cōtendūt placere deo. que quidē causa sumit ex
cōsideratiōe futuri iudicij vbi nos oēs manifestari oportet.
Ponit autem apłs quāqz conditiōes futuri iudicij.
Primo enim ponit ip̄ius vniuersalitātē. qz nullus excipiet
ab illo iudicio. Et ideo dicit. Dēs nos id est oēs homines
bonos et malos magnos et paruos. Ro. 14. Dēs stabim?
ante tribunal xp̄i Apoc. 20. Audi mortuos pusillos et ma-
gnos stantes in cōspectu agni etc. Sed contra hoc objicit̄
dupliciter. Primo qz videt qz infideles nō veniēt ad iud-
iciū. nā qui non credit iā iudicatus est vt dicit. Job. 3.
Secūdo qz quidā erūt ibi vt dices. Math. 19. Sedebitis
super sedes etc. Non ergo oēs erūt ante tribunal vt iudi-
cent. Responso. dicit dñs qz in iudicio duo erūt scz discus-
sio meritorū et quantū ad hoc non oēs iudicabunt. qz illi q̄
totaliter abrenūciauerūt sathane et pompis eius et per om-
nia adhererūt xp̄o: non discutiēt qz iam dii sunt. Illi ve-
ro qui in nullo adhererūt xp̄o: nec per fidē nec per opera.
similiter nō indigent discussione qz nihil habēt cum xp̄o.
sed illi qui cū xp̄o aliquid habēt scz fidem. et in aliquo re-
cesserūt a xp̄o scz per mala opera et praua desideria. disci-
tēt de hijs que contra xp̄m cōmiserūt. Unde q̄tum ad
hoc solū xp̄iani peccatores manifestabūt ante tribunal
xp̄i. Item erit in iudicio platio sententię et q̄tum ad hoc
omnes manifestabunt. Sed de pueris nō videt quia dicit̄
tur vt referat vniuersos ppria corporis prout gessit. sed
pueri nihil gesserūt in corpore. ergo etc. Sed hoc soluit glo-
sa. qz non iudicabunt pro his que ipsi gesserunt per se sed
de his que gesserūt per alios. vuz per eos crediderūt vel
nō crediderūt baptizati vel nō baptizati fuerūt. Mel dam-
nabunt p peccato primi parētis. Secūdo vero ponit iudicij
certitudinē. In iudicio enim hominū multi decipi possunt
vum quidā iudicant mali. qui tamen sunt boni et ecuerso.
Et hui? ratio est. quia nō manifestant corda. sed in il-
lo iudicio perfectissima certitudo erit. quia erit ibi manife-
statio cordiū. Unde dicit. Manifestari. 1. corint. 4. Mo-
lite ante tempus iudicare etc. Tercio ponit iudicij neces-
sitatē. quia nec per interpositā personā nec per contumā-
ciā poterit quis effugere iudiciū illud. Unde dicit. Por-
ter id est necessariū est. Job. 19. Scitote esse iudiciū. Es-
clef. vltimo. Cuncta que sūt adducet deus etc. Quarto
ponit iudicis auctoritatē. Unde dicit. Ante tribunal xp̄i
vt scz veniat ad iudicandū homines in eadē forma in qua
v 13

Explanatio sancti Thome

in dicitur est ab hoibus. vt existens in forma humana vis
deat a bonis & malis. Mali enim nō possunt videre glo-
riā dei. **Job. 5.** Potestatem dedit ei iudiciū facere &c. **Tri-**
bunal autē dicit iudiciariū potestatem. & sumptū est ab anti-
qua consuetudine romanorū. qui elegerūt tres tribunos ple-
bis. ad quorū officii pertinebat diiudicare excessus consu-
lum & senatorū & loca istorū vocabantur tribunalia. **Quito**
ponit in dicit equitatem. quia sū merita ppria erunt pre-
mia vel pene. **Unde dicit** Et referat vnusquisq; &c. **Ro.**
2. Reddet vnusquisq; sū opera sua. **Et dicit** corporis nō so-
lum pro his que facit motū corporis sed p his que men-
te gessit. alias infideles nō punirent. **Et ideo** cū dicit cor-
poris intelligendū est id est pro his que gessit dum vixit
in corpore.

Lectio tertia:

Scientes ergo timores dñi hominib⁹
suademus: deo autē manifesti sum⁹
Spero autē & in cōscientijs vestris
manifestos nos esse. **Non iterū cōmendā-**
nos vobis: sed occasione damus vobis glo-
riandi p nobis: vt habeatis ad eos q̄ in facie
gloriant & non in corde. **Siue enī mente ex-**
cedimus deo. siue sobrii sumus vobis. **Carita-**
tas enim xpi vrgēt nos estimātes hoc: quoni-
am si vnus pro oibus mortuus est: ergo om-
nes mortui sunt. **Et pro oibus mortuus est**
xps: vt & qui viuūt: iam nō sibi viuāt: sed ei
qui pro ipis mortuus est & resurrexit.

Intento qualiter sancti se preparāt ad premiū eterne glo-
rie: placēdo deo. hic ostendit cōsequenter quomō prepa-
rant se ad hoc p̄ficiendo. **Primo.** Et circa hoc duo facit.
Primo ostendit sollicitudinē suā quā habet de salute p-
ximorū. **Secundo** vero hui⁹ sollicitudinis causas assignat ibi
Caritas xpi vrgēt nos &c. **Circa** primū tria facit. **Primo**
ponit curā quā habet de salute proximorū persuadēdo eis.
Secundo excludit quandā falsam suspiciōē ibi. **Non iterū**
nos &c. **Tercio** ostendit q̄ etiam in modo docendi prox-
imorū vtilitatē intendat ibi. **Siue enī mente &c.** **Circa** pri-
mū duo facit. **Primo** ponit studiū suū de vtilitate proximo-
rum. **Secundo** manifestat hoc ibi. **Deo autē &c.** **Dicit** ergo.
Dico q̄ oportet nos manifestari ante tribunal &c. **Et** hec
cōsideratio inducit hoīes ad timendū iudiciū. **Et ideo** dicit.
Scientes ergo timorē dñi id est q̄ pure & caste timen-
dus sit dñs iesus xpus suademus hominib⁹ vt timeant &
vt credāt. **Job. 23.** Considerans eū timore sollicitor. **Je.**
10. Quis nō timebit te o rex gentiū. **Esa. 8.** Dominū ex-
ercitū ipm sanctificate &c. **Sed** quia aliquis possz dicere
q̄ non ex gratia: sed ex comodo suo suadebat hoibus. **Et**
ideo manifestat hoc esse falsū duplici testimonio scz dei.
Unde dicit. Deo autē manifesti sumus. quia scz ex timore
re dei loq̄mur. **Deus enī** videt intentionē cordis nostri.
Je. 17. Deauū est cor hoīs & inscrutabile et quis cognos-
cet illud? **Ego dñs &c. Jo. 2.** Ipse sciebat &c. **Item** testis
monio cōscientiarū iporū. **Unde dicit.** Spero autē in con-
scientijs vestris &c. **et vere** spero qz sic me exhibui vt vos
scire possitis nos esse probatos. & firmiter hoc tenere. & si
non cōstet amini ore. **S. 4.** **Cōmendantes nosmetipos** ad
omnē conscientia hominū &c. **Consequēter** qz possent
credere q̄ hoc dixerit ap̄tus ad cōmendationē ppriā: res-
mouet hāc suspiciōē falsam dicēs. **Non iterū nos cōmen-**
damus vobis id est nō dicimus hoc ad cōmendationē no-
strā. vt quasi iterū velimus nos cōmendare. **Supra enī**

3. & etiā 1°. **corint. 3.** aliqua dixerat ad cōmendationē su-
am. **Et ideo dicit.** Iterū. **infra. 10.** Non est qui seipm cō-
mendat &c. **Sed** hoc dicimus propter vtilitatē vestram.
Quasi dicit. Damus vobis occasione gloriandi id est ma-
teriā gloriandi. **Pseudo** enī per elationē gloriabant dicen-
tes se fuisse doctos ab ap̄tis. qui fuerūt a dño scz a petro &
iacobo qui erant colūne fidei. **Detrahētes** in hoc apostolo
quasi nō fuerit cum dño iesu & volentes eius doctrinā de-
struere. **Et ergo** & **corinthij** haberēt in quo gloriarent cō-
tra ipos pseudo scz de gratia ap̄lo data & vt eos resellant
& non seducātur ab eis. **ideo dicit hoc.** **Unde** subdit. **Et**
habeatis ad eos id est cōtra eos vel ad eos reprimendos
quid possitis dicere. **Ad eos** dico. qui in facie gloriant et
non in corde. **Ad tripliciter** exponit. **Primo** sic. **In** fa-
cie gloriant id est **superiorib⁹** obseruantijs legalibus. qz
ad litterā docebāt seruare legalia. **Et nō** in corde id est in
virtute xpi que est in corde. qz in **spiritualib⁹** sicut ap̄tis
qui in virtute crucis xpi dicebat. **Vibi** autē absit gloria-
ri &c. **Item** in facie gloriabant id est in cōspectu hominū
sicut hypocrite faciūt. et non in corde id est in testimonio
consciētie. sicut ap̄stol⁹. **Unde dicit.** Gloria nostra hec
est &c. **Nel** in facie gloriant. quia aliqua pretendebāt ex-
terius que tamē non ita sentiebāt interius in corde scz q̄
dicebāt se doctos ab ap̄stolis. & sequerent eorū doctrināz
quā nitebant destruere. **Paret** ergo qualiter ap̄stol⁹ in
docendo proximorū salutē procurabat. **Sequit** videre
quomō iporū salutē procurabat etiā in modō docēdi. **Un-**
de dicit. Siue enī mente &c. **Quod** exponit dupliciter.
Uno modo sic. vt ap̄tus dicat se excedere quādo loquitur
eis cōmendando se sobriū esse quādo loquit de cōmenda-
tione ppria. sū hoc dicit. **Quocūq; modo** doceam⁹. vel
est honor dei. vel vtilitas pximi. quia si excedimus mens-
te id est cōmendamus nos. deo scz est id est ad honorē dei
vel de seruādo iudicio dei siue sobrii sumus id est non al-
ta dicamus de nobis. **Hoc** est vobis id est ad vtilitatē ve-
strā. **Sed** aliter & est magis litteralis sensus. **Dico** q̄ da-
mus vobis occasione gloriandi p nobis. quia nos in om-
nibus que facimus & etiā in modo faciēdi intendimus bo-
nū vestrum. **Unde sciendū** est q̄ ap̄stoli sunt mediū inter
deū & populū. **Deutro. 5.** Ego sequester & medius fui &c.
Opportebat ergo q̄ haurirēt a deo quod effunderēt popu-
lo. **Et ideo** necessariū erat q̄ quādoq; eleuarent se per cō-
templationē in deū ad percipiendū celestia. quādoq; con-
formarēt se populo ad tradendū que a deo per ceperant. &
hoc totū in eorū vtilitatē cedebat. **Et ideo dicit.** Siue enī
excedimus mēte. id est eleuamur ad hoc q̄ percipiamus
bona gratiarū & hoc vt deo scz vniāmur qd̄ sit per excessū
rerū temporalū. **ps.** Ego dixi in excessu meo. **Pro. 23.** Est
enī extasim faciens diuinus amor &c. **Siue** sobrii sumus
id est cōmensuremus nos vobis tradēdo diuina precepta
hoc est vobis. id est ad vtilitatē vestrā. **Sobrietas** enim
idē est qd̄ cōmensuratio. **Bria** enī in greco idē est qd̄ mē-
sura. **Hec** sobrietas nō opponit ebrietati que est de vino
que ad bella trahit in terra. sed opponit ebrietati que est
a spiritu sancto que rapit hominē ad diuina de qua dicit
Cant. 5. Bibite amici & inebriamini carissimi. **nam** illa
scz sobrietas est ppter vtilitatē proximi. sed hec ebrietas
est ppter amorē dei. **Quis** modū autē descensus signatus
est per descensum angelorū per scalam quā vidit **Jacob.**
Gen. 28. **Job. 1.** Videbitis celū apertū &c. **Consequē-**
ter cū dicit. **Caritas autē xpi** &c. **Subiūgit** ap̄stolus cau-
sas premisse sollicitudinis. que quidē est caritas xpi. **Cir-**
ca hoc autē duo facit. **Primo** ostendit se vrgeri a caritate
xpi: ad procurandā salutē proximorū. **Secundo** ostendit vn-
de prouocet caritas xpi in ipō ibi. **Estimantes** hoc &c. **Di-**
cit ergo. **Dico** q̄ siue excedim⁹ deo siue sobrii sumus vob

in epistolam II. ad Corinthios. v.

est ad utilitatē vestras. Et huius causa est. quia caritas xpi
viget nos ad hoc. Et dicit vigeat quia vigeat idem est qd
stimulare. Quasi dicat. Caritas xpi quasi stimulus
lat nos ad faciendū ea que caritas imperat vt scz pcurer
mus salutē proximorū. Die est effectus caritatis. Ro. 8.
Qui spiritu dei agunt id est agitant. Cant. 8. Lam-
padēs eius vt lampadēs ignis. Unde autē proueniat
iste stimulus caritatis. ostendit cōsequenter subdēs. Estis
mātes hoc quoniā si vnus. Et primo assignat rationes
huius. Scdo exponit ibi. Et p omnibus mortuus est. Et
dicit ergo. Dico q oia pro vobis facimus qz vigeat nos
caritas xpi. quia estimam? q si vnus scz xps pro omnibus
mortuus est: q etiā nos itā viuamus id est ad utilitatē ve-
strā q etiā nobis mortui simus id est nihil curam? de nos
bil. sed de xpo et de his que xpi sunt. Et hoc est quod dicit
Si vnus. Ro. 5. Comendat deus suam caritatē in no-
bis. Petri. 2. Xpus passus est p nobis. Quod
ergo inferit. Ergo omnes mortui sunt. exponit tribus mo-
dis. Primo vt dicat omnes mortui sunt morte peccati in
adam. Non em̄ esset necessariū q xpus pro omnib? mo-
re nisi omnes mortui fuissent morte peccati in adam. 1.
corinth. 15. Sicut in adā omnes. Scdo vt dicat. Om-
nes mortui sunt scz veteri vite. Xpus em̄ mortuus est ad
delenda peccata. Ergo oēs debent mori veteri vite. scilicet
peccati et viuere vita iusticie. Ro. 6. Qui enim mortuus
us est peccato. ita et vos estimatē vos mortuos esse. Et
Tercio et magis literaliter. Ergo mortui sunt omnes id
est ita debet se quilibet reputare ac si esset mortuus? sibi ipsi.
Col. 3. Mortui estis. Et hunc modum exponit consē-
quēter cum dicit. Et pro omnibus mortuus est xpus. 1.
Ioh. 2. Mortuus est vt viuamus christo. Unde subdit.
Et qui viuunt scilicet vita natural. tam nō sibi viuunt id
est nō propter seipm? et ppter bonū suum tantū. sed ei qui
pro ipis mortuus est et resurrexit scz xpo. id est totā vitā
suā ordinet ad seruitiū et honorē xpi. Gal. 2. Cui ego iaz
non ego. Eccl. 29. Gratia fidelitatis sui ne obliuiscaris.
Et hoc ratio est quia vnusquisq? operās sumit regu-
lam operis sui a fine. Unde si xpus est finis vite nostre vi-
tam nostrā debemus regularē nō fm voluntatē nostram
sed fm voluntatē xpi. Sic enim et xpus dicebat. Ioh. 6.
Descendi de celo nō vt facerē voluntatē meam. Nota
autē q duo dicit scz q mortuus est xpus et q resurrexit p
nobis. Vbi duo exiguntur a nobis. Quia enim mortuus
est pro nobis et nos debemus mori nobismetipsis id est p
xpo abnegare nosipos. Unde dicebat. Luc. 9. Qui vult
venire post me abneget semetipm? et. Quia vero xpus re-
surrexit pro nobis. et nos debemus ita mori peccato et ve-
teri vite et nobismetipsis. q tamen resurgamus ad nouam vi-
tam xpi. Rom. 6. Quomodo xps surrexit a mortuis per
gloriā patris ita et nos in nouitate. Et propter hoc do-
minus nō dixit solum abneget semetipm? et tollat crucē su-
am. sed addidit et sequat me scz in nouitate vite proficien-
do in virtutibus. ps. Ibat de virtute in virtute. et.

Lectio quarta.

Itaq; nos ex hoc nemine nouimus
scdm carnē. Et si cognouimus scdm
carnē xpm iam nouimus: Si qua er-
go in xpo noua creatura vetera transferunt:
ecce facta sunt omnia noua.

Posito quomodo sancti preparant se ad susceptionē glo-
rie celestis placendo deo et proficendo proximo. hic con-
sequēter ostendit quomodo preparant se ad hoc idem ab-
dicando a se carnalē affectus. Et circa hoc tria facit. Pri-
mo ponit abdicatōnē carnalis affectus. Secundo excludit

instantiam. ibi. Et si cognouimus. Tercio concludit
intentum. ibi. Si qua ergo in chasto. Dicit ergo pri-
mo. Ex quo ergo adeo certi sumus de gloria eterna. Ita
q nos ex hoc nemine scdm carnem nouimus. Vbi nota
q scdm carnem est quedā determinatio. et potest duplici-
ter exponi scdm q dupliciter cōstructio fieri potest. Vno
modo vt ly scdm carnem construat cum hoc accusatiuo
nemine. et sic exponit glo. Meminem scdm carnem. id est
carnaliter viuente approbamus. Ex quo enim quilibet
debet mori: non approbamus eum qui carnaliter viuunt.
Et hoc modo accipit caro. Rom. 8. Vos autem in carne
non estis. Alio modo nemine scdm carnem. id est fm
carnales legis obseruantias viuente nouimus. id est ap-
probamus: et hoc modo accipit caro. Phil. 3. Qui consi-
dunt in carne. id est in carnalibus legis obseruantijs. Et
Tercio nemine scdm carnem. id est scdm carnis corruptio-
nem nouimus. id est reputamus. Licet enim fideles ad
huc carnem corruptibile gerant tamen in spe tam habēt
corpus incorruptibile. Unde nō reputant se scdm q mo-
do carnem corruptibile habent sed scdm q habituri sunt
corpus incorruptibile. Hoc modo accipit caro. 1. corinth.
15. Caro et sanguis regnū dei nō possidebūt. Alio modo
potest construi vt ly scdm carnem construat cum hoc verbo
nouimus. Et sic est sensus. Dico q ex quo non debemus
nobis viuere sed ei qui pro nobis mortuus est. itaq; nos
ex hoc nemine scdm carnem nouimus. id est nō sequimur
in aliquo carnalē affectum nec aliquē hoc modo reputa-
mus. Et hoc modo accipit illud Deut. 33. Qui dixerit
patri suo et matri nescio vos. Et sic ly scdm carnem res-
fertur ad cognoscentē. sed in prima expositōe referebatur
ad cognitū. Quia vero aliquis posset dare instantiam de
xpo quod saltem cognouisset eum scdm carnem. ideo consē-
quēter hoc remouet dicens. q si cognouimus. Circa
quod sciendū est q manicheus adducebat verba ista pro-
se in fulcramētū sui erroris. Ipe enim dicebat xpm nō ha-
buisse verū corpus. nec fuisse ex semine dauid natū. Et sic
August. dicit in libro cōtra faustum. Si quis cōtra eum
allegaret verbū apostoli ad Ro. 1. Qui factus est ei ex se-
mine dauid scdm carnem. et illud. 1. Th. 3. Et manifeste
magnū est pietatis sacramētū quod manifestatū est in car-
ne. et. 2. Th. 2. Demor esto dominū iesum xpm res-
surrexisse a mortuis ex semine dauid. Respondebat q
apostolus aliquādo fuerat huius opinionis scz q fuisset ex
semine dauid et q verū corpus habuisset: sed postea hanc
opinionē mutauit et correxit se hic. Unde dicebat. Et si co-
gnouimus scdm carnem xpm id est si fuerimus aliquādo
huius opinionis q xpus habuisset veram carnem. sed nūc
iam nō nouimus id est modo mutauimus illā opinionē et
non credimus ita. Quod quidē dupliciter improbat Au-
gust. primo quia de eo quod falso putauimus nullus dicit
nouimus sed opinamur. Cū ergo apostolus? vtatur hic hoc
verbo cognouimus? videtur q nō aliquādo falso putauerit.
Secundo quia supra apostolus dicit. Meminem nouimus
scdm carnem. Si ergo verū esset quod dicit Manicheus
apostolus nullū cognosceret habere verū corpus. quod
est falsum. Est ergo falsū quod manicheus dicit. Et ideo
aliter est exponendū scdm veritatē et dupliciter. Vno mo-
do vt sumat hic caro pro corruptiōe carnis. 1. corinth. 15.
Caro et sanguis. Et tūc est sensus. Et si cognouimus? al-
quando xpm scdm carnem id est habere eū carnem corru-
ptibile ante passionem. sed nūc iam non nouimus scz eū
habere carnem incorruptibile. qz Rom. 6. dicitur xpus re-
surgens ex mortuis iam nō moritur. Alio modo scdm
glo. vt ly si aliquādo scdm carnem xpm cognouimus refe-
ratur ad statū pauli ante cōuersiōnē ad xpm. Quod ve-
ro sequit sed nūc iam non nouimus. referatur ad statum

Explanatio sancti Thome

eius post conversionē. Et sic est sensus. Et ego et alij iudei infideles aliquando id est ante conversionē meā cognovimus xpm scdm carnē. id est scdm q̄ carnaliter opinati sumus de xpo scz eum esse tantū hominē et q̄ venit tantum ad carnales observantias legis. sed iam id est postq̄ conversus sum nō novim⁹. id est hec opinio cessavit. ¶ Immo credo q̄ sit verus deus et q̄ non sit colendus per carnales observantias. Unde dicebat. Gal. 5. Si circumcidimini xpus nibil vobis p̄derit. Potest et aliter exponi: vt hoc quod dicit et si cognovimus etc. dicat apostol⁹ in persona omnū apostolorū xpi: et sic videtur respondere vltimē expo- sitioni huius quod dicitur neminē cognovimus. Unde sci- endū est q̄ August. exponēs illud. Job. 16. Expedi vobis vt ego vadam. Ubi ratio dñi ad hoc subdit. si em̄ non poterat elevari ad spiritualē dilectionē que etiam p̄ ab- sente multa facit pati. Et ergo radicaretur in eis affectus spiritualis qui est a spiritu sancto et cessaret carnalis: dixit eis domin⁹. Pax vobis etc. Hoc ergo apostol⁹ in perso- na omnū discipulorū cōmemorans dixit. Et si cognovi- mus id est si adhecimus xpo aliquādo scz quādo nobiscū erat presentia corporali scdm carnem. id est scdm carnalē affectum sed iam nō novim⁹ id est iam iste affectus cessavit a nobis per spiritū sanctum qui datus est nobis. ¶ Con- fessio dicitur cū dicit. Si qua igit̄ in xpo etc. Ex p̄missis con- cludit quēdā effectum esse consecutū scz novitatis in mū- do. et ideo dicit. Si qua igit̄. id est si aliqua in xpo. id est in fide xpi. vel per xpm noua creatura est facta Gal. 5. In xpo Iesu neq̄ p̄cipuū neq̄ c̄rēciū etc. Ubi notan- dum q̄ innouatio per gratiā dicit̄ creatura. Creatio enim est motus ex nihilo ad esse. Est autē duplex esse: nature et esse gratie. Prima creatio facta fuit qua creature ex nihilo producte sunt a deo in esse nature. et tunc creatura erat noua. sed tamen p̄ peccatū inueterata est. Tren. 3. Vetur- nam fecit pellē meam etc. Oportuit ergo esse nouā crea- tionē per quam producerent in esse gratie. que h̄dez crea- tio est ex nihilo. quia qui gratia caret nihil sunt. 1. cor. 13. Si nouerim mysteria omnia etc. caritate autem nō habeam etc. Job. 18. Habitēt in tabernaculo illius socij ei⁹ qui non est. i. peccati. Aug. Peccatū em̄ nihil est. et ni- hil sūt homines cū peccant. Et sic patet q̄ infusio gratie est quedā creatio. Si ergo aliqua creatura facta est noua per ipm: vetera transferūt ei. Hoc quidem sumptū est. Le- uitici. 26. vbi dicit̄. Nonis superueniētibus vetera p̄iciē- tis. Ex quo sic argumētatur. Si omnia noua facta sunt et scdm legem nouis superueniētibus vetera sunt p̄iciē- da ergo si qua creatura est: vetera transferūt ei. id est trans- fere debēt ab eo. vetera autē que transfere debēt sunt lega- lia. Ro. 7. Seruiamus in nouitate spiritus. et nō in ve- tustate littere. Item corruptioes peccati. Rom. 6. Vetus ho- mo noster etc. Quib⁹ quidē in nobis transcūtib⁹ virtus- tes cōtrarie h̄ijs vicij⁹ debent in nobis innouari. Apoē. 21. Et dixit qui sedebat in throno. Ecce noua facio oīa.

Lectio quinta.

Omnia autem ex deo qui nos recon- ciliavit sibi per xpm: et dedit nobis ministeriū reconciliationis. Quoni- am quidem deus erat in xpo mūdum recon- ciliatus sibi. non reputans illis delicta ipso- rum. et posuit in nobis verbum recōciliatio- nis. Pro xpo ergo legatione fungimur tan-

q̄ deo exhortante per nos Obsecramus pro xpo: reconciliamini deo. Eum qui non nouerat peccatum pro nobis peccatū fecit: vt nos efficeremur iusticia dei in ipso.

Postq̄ apostolus in superiorib⁹ tractauit de premio san- ctō et de preparatiōe ad susceptionē eius: hic consequē- ter agit de causa vtriusq̄. Et circa hoc tria facit. quia p̄- mo ostendit auctore omnū predictōrū esse deum. Secūdo cōmemorat beneficiū a xpo collatum. ibi. Qui recōcilia- uit etc. Tercio beneficiū vsum. ibi. Pro xpo ergo legatio- ne etc. Dicit ergo. Dixi q̄ intendimus salutē proximorū et vetera transferūt. sed hec omnia sunt nobis ex deo patre. vel ex deo auctore. Rom. 11. Ex ipso et in ipso et per ipsum sunt omnia Jaco. 1. Omne datū optimū etc. Sequit̄ bene- ficiū susceptū a deo ibi. Qui reconciliauit etc. Ubi primo ponit ipm beneficiū collatum. Secūdo exponit ibi. Quo- niā quidem deus etc. Cōmemorat autē duplex beneficiū per xpm collatū. Vnū cōmune. aliud speciale. Cōmune quidem toti mūdo scz recōciliationis ad deum. et hoc est quod dicit. Qui scz deus pater recōciliauit. id est pacifi- cavit nos sibi et hoc per xpm. id est per incarnatū verbū. Homines enim erant inimici dei p̄pter peccatū. xpus aus- tem hanc inimicitia abstulit de medio: satisfaciēs pro pec- cato. Et fecit concordia. Col. 1. Pacificans per sanguis- nem crucis eius sive que in terra: sive que in celis etc. Et ideo dicit. per xpm. Rom. 5. Recōciliati sumus deo per mortē etc. Speciale autē beneficiū est apostolis collatum scz q̄ ipsi sint ministri huius recōciliationis. Unde dicit. Et dedit nobis ap̄tis vicarijs xpi ministeriū huius recon- ciliationis. Supra. tercio Distros nos elegit etc. ps. Si- scribant mōtes id est apostoli pacē populo scz a domino. Consequēter cū dicit. Quoniā quidē etc. Exponit que dixit. primo primū. Secūdo secundū. ibi. Posuit in nobis etc. Dicit ergo. Dico q̄ deus recōciliauit nos sibi. et hoc modo. Inimicitie em̄ inter deū et hominē erant p̄pter peccatū. vt dicit̄ scdm illud Esa. 59. Peccata vestra diuiserūt etc. Destructo ergo peccato per mortē xpi. inimi- citie iā solute sunt. Et hoc est quod dicit. Quoniā quidē deus erat in xpo per vnitatē essentie. Job. 14. Ego in pa- tre et pater in me est. Vel deus erat in xpo per xpm in unum sibi recōcilians. Ro. 5. Recōciliati sumus deo etc. Et hoc nō reputans illis delicta ipsoꝝ. id est non habens in memoria illorū delicta tam actualia q̄ originalia ad pu- niendū: pro quibus xpus plene satisfecit. Et scdm hoc vi- ditur nos recōciliasse sibi inquantū nō imputat delicta no- stra nobis. ps. Beatus vir cui nō imputabit domin⁹ pec- catū. Consequēter cū dicit. Et posuit in nobis etc. Ex- ponit secundū scz de beneficio ap̄tis collato. Quasi dicat. Hoc modo dedit nobis ministeriū recōciliationis quia po- suit in nobis verbū recōciliationis. id est dedit virtutē et inspirauit in cordibus nostris vt annūtemus mūdo hanc recōciliationē esse factam per xpm. Et hoc faciēdo indu- cim⁹ homines vt conformēt se xpo per baptisimū. Je. 1. Ecce dedi verba mea etc. Consequēter cum dicit. Pro xpo ergo legatiōe etc. Ostendit vsum beneficii et primo q̄ tum ad secundū beneficiū collatū apostolis. Secūdo q̄ tum ad primū collatū omnibus. ibi. Obsecramus pro xpo etc. Dicit ergo. Ex quo deus posuit verbū recōciliationis de- bemus eo vti. Et hoc est ergo q̄ fungimur legatione pro xpo id est sumus legati xpi. Ex he. 6. Pro quo legatione fungimur in cathena ista etc. Et ydoneitas ad hāc legatio- nem est nobis ex virtute dei que est in me. Et ideo dicit. Tanq̄ deo exhortāte per nos: quia deus qui in nobis lo- quitur dat nobis ydoneitatē ad hanc legationē. Math. 10. Non vos estis qui loquimini etc. Infra. 13. An exp̄ti

in epistolam II ad Corinthios. VI

riamentum queritis eius qui in me est. **C**onsequenter cum dicit. **O**bscramus et. Subdit quantum ad usum primi beneficii. **E**t primo inducit ad usum. **S**ecundo ostendit unde assistit nobis facilitas ad ipsum usum ibi. **C**um enim qui et. **D**icit ergo. **E**x quo deus fecit reconciliationem: et nos sumus legati dei in hoc obscramus et. **B**landit alloquitur cum posset imperare. **2. Ti.** ultimo. **A**rgue. **o**bscra. **i**ncrepa et. **A**d phile. **P**otestatem habens imperandi et. **O**bscramus in qua p. christo id est p. propter amorem christi reconciliamini deo. **V**idetur autem hoc esse contrarium ei quod dicit quod deus reconciliavit nos sibi. **S**i ergo ipse reconciliavit quid necesse est ut nos reconciliemur. **I**am enim reconciliati sumus. **A**d hoc dicendum quod deus reconciliavit nos sibi ut causa efficiens scilicet ex parte sua. **S**ed ut sit nobis meritoria: oportet etiam quod fiat reconciliatio ex parte nostra. **E**t hoc quidem fit in baptismo et in penitentia. **2.** tunc cessamus a peccatis. **U**nde autem assistit nobis huiusmodi facultas reconciliandi deo ostendit ex hoc scilicet quod dedit nobis potestatem iuste vivendi qua possumus abstinere a peccatis: et hoc faciendo reconciliamur deo. **E**t ideo dicit. **C**um qui non et. **Q**uasi dicat. **B**ene potestis reconciliari. quia deus scilicet pater eum scilicet christum qui non noverat peccatum. **1. Pe.** **2.** **Q**ui peccatum non fecit et. **Jo.** **8.** **Q**uis ex vobis arguet me et. **I**n ipso nobis fecit peccatum. **Q**uod tripliciter exponit. **U**no modo quia consuetudo veteris legis est ut sacrificium pro peccato peccatum nominet. **De** **4.** **P**eccata populi mei commedent id est oblata pro peccato. **T**unc est sensus. **F**ecit peccatum id est hostiam vel sacrificium pro peccato. **A**lio modo quia peccatum aliquando sumitur pro similitudine peccati vel pro pena peccati. **Ro.** **8.** **V**isit deus filium suum in similitudine peccati. **I**d est de similitudine peccati damnavit peccatum. **E**t tunc est sensus. **F**ecit peccatum id est fecit eum assumere carnem mortalem et passibilem. **T**ertio modo quia aliquando dicitur hoc esse hoc vel illud non quia sit: sed quia opinantur homines ita esse. **E**t tunc est sensus. **F**ecit peccatum id est fecit eum reputari peccatores. **E**sa. **53.** **C**um iniquus reputatus est. **E**t hoc quidem fecit ut nos efficeremur iusticia id est ut nos qui peccatores sumus efficeremur non solum iusti: immo ipsa iusticia id est iustificaremur a deo: vel iusticia quia non solum nos iustificavit: sed etiam voluit quod per nos alii iustificarentur. **I**usticia dico dei non nostra. **E**t in christo id est per christum. **V**el aliter ut ipse christus dicatur iusticia. **E**t tunc est sensus. **U**t nos efficeremur iusticia id est ut inhereremur christo per amorem et fidem: qui christus est ipsa iusticia. **D**icit autem dei ut excludat iusticiam hominis que est qua homo confidit de proprijs meritis. **Ro.** **10.** **I**gnorantes dei iusticiam et. **I**n ipso scilicet christo id est in christum. **q**uia ipse factus est nobis iusticia. **1. corin.** **1.**

Incipit capitulum sextum

Adiuvantes autem exhortamur ne in vacuum gratiam dei recipiatis. **A**it enim tempore accepto exaudiui te: et in die salutis adiuvi te. **E**cce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis. **N**emini dantes ullam offensioem ut non vituperetur ministerium nostrum: sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut dei ministros. **I**n multa patientia. in tribulationibus. in necessitatibus. in angusti-

is. in plagis. in carceribus. in seditionibus. in laboribus. in vigilijs. in ieiunijs.

Supra apostolus commendavit ministerium apostolatus: hic consequenter ipsum ministerium sibi commissum ad utilitatem subditorum exequit. **E**t circa hoc duo facit. **P**rimo hortat eos in generali ad omnia que communiter sunt necessaria ad bonam vitam. **S**ecundo hortat eos de quodam speciali suffragio fieri sanctis in hierusalem. **e**t hoc octavo ca. ibi. **H**ortatur autem vobis facimur fratres et. **C**irca primum autem duo facit. **P**rimo hortat eos ad bona presentia. **S**ecundo commendat eos de bonis in futuro factis. **2.** hoc septimo ca. ibi. **H**as igitur habentes permissiones et. **C**irca primum tria facit. **P**rimo hortat in generali quod gratia dei non vanum in vanum. **S**ecundo ostendit gratiam dei eis esse collatam ibi. **A**it enim tempore accepto et. **T**ertio docet eos in speciali modum utendi dicta gratia ibi. **N**emini dantes ullam offensionem et. **D**icit ergo primo. **E**x quo facultas adest nobis ad bene operandum et hoc est gratia dei. **n**os autem ad hoc pro christo legatione fungimur. **I**deo adiuvantes nos scilicet predicationibus exemplis et exhortationibus. **p**uer. **18.** **F**rater quod adiuvas a fratre et. **V**el adiuvantes scilicet deum. **1. corin.** **3.** **A**diutores dei sumus. **S**upra **E**sa. **40.** **Q**uis adiuvit spiritum domini et. **N**on ergo bene dicit. **A**diuvantes deum. **R**isio. **q**uia tuare deus potest intelligi vel ei vires ministrare ad aliud agendum et sic nullus iuvat deum nec iuvare potest. **V**el eius mandatum exequit: et sic sancti homines deus iuvare dicuntur exequendo eius mandata. **N**os inquit sic iuvantes hortamur vos. **Ro.** **12.** **Q**ui exhortat et. **H**oc scilicet exhortamur ne in vacuum gratiam dei recipiatis. **Q**uasi dicat. **N**e recesario gratie sit vobis inutilis et vacua. **Q**uod tunc confititur quando ex perceptione gratie quis non sentit fructum. **Q**ui quidem duplex est scilicet remissio peccatorum. **E**sa. **27.** **D**ie est omnis fructus et. **E**t ut homo iuste vivendo perveniat ad gloriam celestem. **Ro.** **6.** **H**abebis fructum vestrum et. **Q**uia cum ergo gratia precepta non vivit ad vitandum peccata et consequendum vitam eternam: hic gratia dei in vanum recipitur. **1.** **N**on in vacuum cucurri et. **E**t ne aliquis dubitaret de perceptione huius gratie a deo. ideo consequenter apostolus perbat eos iam recepisse gratiam hanc: vel paratam habere ad recipiendum dicens. **A**it enim tempore et. **E**t circa hoc duo facit. **P**rimo inducit auctoritate prophetice. **S**ecundo inducit adaptat ad propositum ibi. **E**cce nunc tempus et. **D**icit ergo primo. **D**ico quod paratis vos ad fructuose recipiendum gratiam quam vobis est collata vel parata. **A**it enim dominus per **E**sa. **49.** **T**empore accepto et. **C**irca quod sciendum est quod dominus dicit facere nobis gratiam vel exaudiendo nos in petitionibus nostris. vel iuvando in operationibus nostris. **S**ed exaudit ut participemus quod petimus. **Jac.** **1.** **S**i quis indiget sapientia postulet et. **A**diuvat ut proficiamus quod operamur. **ps.** **N**isi quod dominus adiuvit me et. **E**t hec duplex est gratia perveniens scilicet cooperans vel subsequens que quidem necessaria est nobis ad obtinendum. **E**t primo gratia preveniens quam optare debemus ut simus accepti a deo. **ps.** **P**ro hac orabit ad te omnis sanctus. **E**t iterum ad hoc dicit. **I**n tempore accepto id est acceptionis et gratificationis. hoc enim accepto fit quod gatis fit. **Ro.** **4.** **B**eatitude hominis cui deus accepto fert iusticiam et. **E**xaudiui te id est acceptavi te. **V**el in tempore accepto id est in tempore gratie. **E**t hoc modo gratia preveniens dicitur illa per quam liberamur a peccatis. **G**ratia vero subsequens dicitur per quam virtutes nobis et perseverantia in bono conferuntur. **S**ecundo necessaria est nobis gratia cooperans et hanc petebat. **ps.** **E**t misericordia eius subsequatur me et. **E**t quantum ad hoc dicit: **I**n die salutis adiuvi te. **T**empus enim ante christum non fuit dies sed